

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля

Юрій БІДЗІЛЯ

2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ РИТОРИКИ ТА ВИРАЗНЕ ЧИТАННЯ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Освітня програма	Українська мова і література. Англійська мова і література
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Ужгород 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «**Основи риторики та виразне читання**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.01 Середня освіта (Українська мова і література)** освітньої програми «**Українська мова і література. Англійська мова і література**».

Розробник: *Барчан Валентина Володимирівна*, доктор філологічних наук, професор кафедри української літератури ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української літератури**.
Протокол № 14 від 29 червня 2023 року

Завідувач кафедри Оксана КУЗЬМА

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.
Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 90	4	5
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	8	10
	Лекції:	
	24	12
	Практичні:	
	20	-
Вид підсумкового контролю: залік	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	46	78

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи риторики та виразне читання» є: дати здобувачам відомості з історії риторики, знання загальних основ ораторського мистецтва, специфіки красномовства, розуміння його завдання, можливостей як засобу переконання та комунікації; опанування формами ефективної переконуючої комунікації в професійній діяльності, за нестандартних ситуацій життєвого і професійного спілкування; формування умінь та навичок ораторської практики; опанування основами теорії виразного читання як мистецтва слова в педагогічному процесі, дати розуміння про техніку та логіку мовлення як необхідну умову словесної дії, про етапи підготовки твору для читання та аналізу учнями, особливості читання творів різних жанрів; розвинути мисленнєві, нормативні мовленнєві уміння та навички здобувачів.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню в здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі

середньої освіти, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, психології, теорії та методики навчання й характеризується комплексністю та невизначеністю умов організації освітнього процесу в закладах середньої освіти.

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ФК 6. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ПК 2. Здатність адекватно використовувати мовні ресурси, демонструвати сформовану мовну й мовленнєву компетенції в процесі фахової та міжособистісної комунікації, володіти різними засобами мовної поведінки в різних комунікативних контекстах.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Основи риторики та виразне читання» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми (ОП):

OK12 Історія української літератури.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми бакалавра галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 014 Середня освіта, предметної спеціальності 014.01 Середня освіта.

Українська мова і література освітньої програми «Українська мова і література. Англійська мова і література», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Знає основні історичні етапи розвитку предметної галузі.	РН 1
Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	РН 5
Застосовує різні види аналізу художнього твору, визначає його жанрову стилістичну своєрідність, місце в літературному процесі, традиції новаторство, зв'язок твору з фольклором, міфологією, релігією, філософією, значення для національної та світової культури	РН 16

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Основи риторики та виразне читання»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН

Здатність оперувати знаннями з історії риторики, використовуват їх на початковому процесі, послуговуватися базовими категоріями та поняттями спеціальності, застосовувати теоретичні знання та практичні уміння ораторського мистецтва та виразного читання в процесі комунікативної діяльності, у педагогічній сфері; уміння готувати, організовувати та проводити публічні виступи, створювати та оприлюднювати тексти різних жанрів; спроможність проводити диспути, дискусії та інші форми публічних заходів; застосовувати здобуті знання з культури мовлення вести розгорнутий монолог, ефективну бесіду з фахової проблематики; уміння логічно правильно, точно, етично й емоційно виражати думки словами, відповідно до змісту, умов комунікації та адресата, прагнучи при цьому передати в промові свій індивідуальний стиль; оцінювати естетичну цінність художнього твору, здійснювати ідейно-естетичний аналіз художніх творів в контексті світової й національної літератури, фольклору, міфології інших наук; застосовувати теоретичні знання з риторики та виразного читання в процесі аналізу художнього твору з урахуванням його жанрово-стильової специфіки.	PH1; PH 5; PH 16

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є: залік, модульний контроль, поточні оцінки за знання; усні відповіді на практичних заняттях; презентації результатів виконаних завдань; реферати.

Методи усного контролю: індивідуальне, фронтальне опитування на практичних заняттях, виголошення промови; виразне читання текстів.

Методи письмового контролю: письмова відповідь на занятті; перевірка матеріалів, опрацьованих самостійно, оформлених письмово; реферат.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: спостереження за різними видами діяльності студентів на занятті, усна перевірка, творчі роботи (промови), домашні завдання (виразне читання творів), перевірка практикою.

Форма модульного контролю: письмове завдання.

Форма підсумкового семестрового контролю: усна відповідь.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна Контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	10	100

12	12	12	12	12	40	100

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	40	100
12	12	12	12	12		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	5	45	5	45
Підготовка та виголошення промови	2	10		
Реферат	1	5		
Аналіз, виразне читання твору			3	15
Модульна контрольна робота	1	40	1	40
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

40–37 балів виставляється за відповідь, яка містить вичерпне за сумою поданих знань розкриття питання, розгорнуту аргументацію кожного з положень, побудована логічно й послідовно, розкриває питання від його нижчих до вищих рівнів, а також містить конкретні приклади, які дозволяють судити про повноту уявлень здобувача з поставленого питання. Відповідь повинна бути викладена літературною, багатомовною, відзначитися точним вживанням термінів, містити посилання на навчальну, наукову літературу.

36–32 балів виставляється за відповідь, яка містить повне, вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення питання, достатню аргументацію головних положень, побудована логічно й послідовно у викладі матеріалу, демонструє розуміння теоретичних питань, але недостатньо підкріплює необхідними ілюстраціями. Відповідь викладена літературною мовою, відзначається точним оперуванням термінами, переконливим витлумаченням фактів.

31-29 балів виставляється за відповідь, яка містить достатньо вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення питання, переконливу аргументацію головних положень, але відзначається порушенням логіки й послідовності викладу матеріалу, а наведені приклади не в повній мірі ілюструють розкриття теми. Відповідь викладена літературною мовою, демонструє оперування науковими термінами, але допускає неточності у витлумаченні фактів.

28 – 25 балів виставляється за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення теми, недостатню аргументацію положення відповіді, у викладі допущено композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, недостатньо ілюстровано теоретичні положення. У мові спостерігаються помилки, наявне неправильне слово- й терміновживання.

24 – 20 балів виставляється за відповідь, яка містить поверхове за сумою виявлених знань висвітлення теми. У викладі допущені композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу. Здобувач не може відтворити основні положення, але наводить окремі приклади. У мові спостерігаються помилки, наявне неправильне слово- й терміновживання.

19– 15 балів виставляється у разі, коли робота виконана не по темі, або в ній наявні поверхові, загальні, без відповідних ілюстрацій, конкретних знань висловлювання, допущені помилкові аргументація та умовиводи, неправильне посилання на факти та їхнє витлумачення, у мові наявні помилки.

14 – 0 балів виставляється у разі, якщо зміст роботи не стосується теми або відсутнє її виконання.

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре		82-89
C	Добре		74-81
D	Задовільно		64-73
E	Задовільно		60-63
Fx	Незадовільно	Незараховано	35-59
F	Незадовільно		0-34

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Оцінка **A** (90 – 100 балів) «**зараховано**»: здобувач володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх, опанував теорію і вміє застосувати її на практиці, виявляє елементарні творчі здібності; спроможний вільно висловлювати свої думки і почуття, контролювати і вдосконалювати власне мовлення. Діалогічне мовлення має бути змістовним, повинне характеризуватися невимушеністю, відповідністю етикетним нормам. Відповідь повинна бути викладена гарною, багатомовною, відзначатися точним вживанням термінів, містити посилання на засвоєну навчальну та наукову літературу.

Оцінка **B** (82 – 89 балів) «**зараховано**» виставляється, якщо здобувач володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх, опанував теорію,

однак не в повній мірі вміє застосувати її на практиці, виявляє творчі здібності; спроможний вільно висловлювати свої думки і почуття, контролювати і вдосконалювати власне мовлення. Діалогічне мовлення має бути змістовним, повинне характеризуватися невимушеністю, відповідністю етикетним нормам. Відповідь викладена літературною мовою, відзначається точним вживанням термінів, містить посилання на засвоєну навчальну та наукову літературу.

Оцінка **C** (74 – 81 бал) «**зараховано**» виставляється, якщо здобувач володіє узагальненими знаннями з предмета, однак подає недостатньо переконливу аргументацію основних положень, опанував теорію, але не в повній мірі здатен застосувати її на практиці, виявляє елементарні творчі здібності; спроможний вільно висловлювати свої думки і почуття, контролювати і вдосконалювати власне мовлення, не допускає порушення логіки й послідовності викладу. Діалогічне мовлення має бути змістовним, повинне характеризуватися невимушеністю, відповідністю етикетним нормам. Відповідь викладена літературною мовою з доцільним вживанням наукових термінів, обґрунтованим оперуванням фактами. Таким балом може бути оцінений здобувач, який протягом семестру не виявляв відповідних знань із курсу, але на заліку успішно відповів на поставлені питання.

Оцінка **D** (64 – 73 бали) «**зараховано**» виставляється, якщо здобувач виявляє неповне володіння знаннями з предмета, подає непереконливу аргументацію основних положень, поверхово опанував теорію, не в повній мірі здатен застосувати її на практиці, виявляє елементарні творчі здібності; спроможний вільно висловлювати свої думки і почуття, контролювати і вдосконалювати власне мовлення, але допускає порушення логіки й послідовності викладу. У діалогічному мовленні допускає порушення змісту, воно характеризується скованістю, хоча й відповідає етикетним нормам. У мові відповіді допущені стилістичні помилки, наявне неправильне слово- й терміновживання.

Оцінка **E** (60 – 63 бали) «**зараховано**» виставляється за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення питань або за незнання окремого питання із загальної кількості поставлених. У викладі здобувача допущені композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу. Здобувач не може відтворити основні теоретичні положення, але наводить окремі приклади, факти. У діалогічному мовленні виявляє непослідовність, змістову нелогічність. У мові відповіді допущені помилки, наявне неправильне слово- й терміновживання, немає розуміння відповідних термінів.

Оцінка **FX** (35 – 59 балів) «**незараховано**» виставляється у разі, коли здобувач протягом навчального семестру набрав недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання заліку. У випадку, якщо здобувач допущений, але на заліку відтворює фрагментарно вивчений матеріал, допускаючи велику кількість фактичних, граматичних і мовленнєвих помилок. Бере участь у зв'язному діалозі, який проте є недостатнім за обсягом, елементарним за змістом, із значною кількістю помилок.

Оцінка **F** (34-0 балів) «**незараховано**» виставляється у разі, коли здобувач протягом навчального семестру набрав недостатню кількість балів за змістові модулі і не допущений до складання заліку. У випадку, якщо здобувач допущений, але не може відповісти на поставлені запитання на заліку або відповідає неправильно, а також не може дати відповідь на жодне із поставлених додаткових запитань.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Основи історії та теорії ораторського мистецтва

Тема 1. До питання історії риторики. Розвиток ораторського мистецтва в Україні
Ораторське мистецтво давнього світу; риторика Давньої Греції. Класичні софісти (V ст. до н. е.) - родоначальники риторики: Протагор із Абдер у Фракії, Горгій із Леонтин у Сицилії. Боротьба із софістами. Сократ і Платон - творці теорій красномовства. Погляди Аристотеля на ораторське мистецтво в його книзі "Риторика". Риторика епохи класичної грецької культури (друга половина V-IV ст. до н. е.). Демосфен. **Римський період розвитку античного красномовства.** Видатний теоретик та практик риторики Марк Туллій Цицерон. Його твори "Про оратора" (91 р. до н. е.), "Три трактати про ораторське мистецтво" тощо. Оригінальна система навчання риторики Марка Фабія Квінтіліана (автора 12 книг "Настанова оратору"). Сенека Луцій Анней. Патера. Мінервій. Красномовство біблійних проповідників. Великий пророк Ізраїлю Мойсей. Пророки Ісаїя, Єремія. Соломон як вправний судовий оратор. Риторичні жанри Старого Завіту. Особливості стилю проповіді Ісуса Христа. Прийоми біблійного оратора. Ораторське мистецтво в Середні віки. Формування засад середньовічного європейського красномовства. Гомілетика як християнська риторика, зосереджена на тлумаченні Біблії через проповідь чи повчальну бесіду. Візантійська теорія риторики. Афанасій Александрійський (III—IV ст.), Василь Великий, Григорій Богослов, Іван Золотовустий. Новації в європейській риторичній Нового часу. Герхард Фосс ("Риторичний коментар, або Настава ораторам"), Г. Хоум, П.-А. Лагарп, Х. Блер, С. Ш. Дюмарсе.

Розвиток ораторського мистецтва в Україні. Витоки давньоукраїнського красномовства (Київська Русь). "Слово про Закон та Благодать" митрополита Іларіона, "Слово" Кирила Туровського, "Повчання" Володимира Мономаха, "Слово про Ігорів похід". Українське красномовство в XIII-XVII ст.; Вишенський, Г. Смотрицький, М. Смотрицький. Київська школа риторичної школи (XVII-XVIII ст.). Роль Києво-Могилянської академії у формуванні національної риторичної школи (183 підручники риторичної). Іоанікій Галятовський (пом. 1688 р.) - ректор Києво-Могилянської академії, світоч української науки. Трактат "Ключ розуміння" (1659), "Наука короткая альбо способ зложеня казаня". Видатний український ректор Феофан Прокопович (1681-1736). Його проповіді "Епінікон", "Слово про владу й честь царську", "Духовний регламент". Михайло Ломоносов - учень Ф. Прокоповича ("Краткое руководство к красноречию").

Види давнього українського красномовства (Київська Русь); українське красномовство в XIII-XVII ст.; Київська школа риторичної школи (XVII-XVIII ст.). Розвиток українського риторичного слова за часів панування Російської та Австро-Угорської імперій: К. Зеленецький, М. Драгоманов, М. Міхновський, С. Сфремов, І. Франко, М. Грушевський. Занепад риторичної школи. Риторична хвиля 20-х років XX ст. Народний золотослів. Культурно-наукові передумови відновлення слов'янських риторичних традицій. Відродження риторичної школи в незалежній Україні. Промовці в українському парламенті. Умови успішного мовлення. Сучасні підручники та посібники з риторичної школи.

Тема 2. Роди й види красномовства. Академічне красномовство; політичне красномовство; судове красномовство; церковне красномовство; суспільно-побутове красномовство. Типи промови за знаковим оформленням та закріпленням.

Тема 3. Підготовка та виголошення промови. Складання бібліографії; вибір теми, складання плану, збирання матеріалу; композиція тексту (вступ, основна частина, висновки); розмітка тексту знаками партитури (рядкові, нарядкові, підрядкові знаки); розстановка логічних наголосів; логічні та емоційні засади промови; елементи художності та літературні прийоми в мові.

Тема 4. Виразальні засоби риторики. Тропи і їх риторичні ресурси. Риторичні фігури.

Тема 5. Культура ораторської діяльності. Культура ораторського мовлення. Ситуація спілкування. Спостереження за аудиторією. Зовнішній вигляд і поведінка оратора: вихід до слухачів; погляд; жестикуляція; голос.

Тема 6. Форми спілкування людей у колективі: бесіда, дискусія, нарада, телефонна розмова.

Організація та проведення полеміки; суть поняття «полеміка», «суперечка», «диспут», «дискусія»; із чого починається полеміка; порядок проведення полеміки; полемічні прийоми; основи ведення ділової бесіди: загальна підготовка до бесіди; розробка стратегії ведення ділової розмови; розмова по телефону; ознайомлення зі справою та аргументація; нейтралізація заперечень; схема аналізу ділової розмови. Види нарад, підготовка, організація нарад, принципи проведення нарад.

Модуль 2. Виразне читання: основи теорії

Тема 7. Виразне читання як мистецтво слова в педагогічному процесі. Техніка мовлення. Основні вимоги до виразного читання вчителя-словесника. Поняття про техніку мовлення. Мовленнєвий апарат (органи дихання, голосотворення, артикуляція), професійно-гігієнічні вимоги до нього. Вироблення навичок грудно-черевного дихання. Особливості дихання під час розмови і виразного читання. Виконання вправ. Голос. Основні його властивості. Вправи на розвиток позитивних властивостей голосу. Виконання вправ. Дикція і її значення у процесі виразного читання. Вправи на артикуляцію голосних і приголосних звуків.

Тема 8. Засоби логіко-емоційної виразності читання. Інтонація. Мовні такти, їх значення для процесу читання, мовлення. Паузи. Логічні наголоси. Емоційна функція наголошених слів. Мелодика мовлення. Темп мовлення. Позамовні (рухові) засоби виразності (поза, жести, міміка).

Тема 9. Підготовка твору для читання та його аналіз. Літературознавчий аналіз твору; дійовий аналіз твору.

Тема 10. Особливості виконання прози. Особливості виконання прозового художнього тексту: а) описи; б) роздуми. Читання діалогу в епічному творі. Особливості виконання казки. Особливості виконання нарису й науково-популярної статті.

Тема 11. Виконання поезії. Спільне й відмінне в читанні віршів порівняно з іншими жанрами (ритм і розмір при читанні; ритмічність і музичність як засіб передачі емоційно-образного змісту; ритмічні паузи). Темп вірша. Жанрове багатство ліричних творів. Специфіка читання силабічних і тонічних віршів. Визначення виду лірики, з'ясування особливостей твору, що впливають на інтонацію читця. На конкретних текстах розкрити роль ліричного героя, характер ліричного почуття та вплив настрою твору на інтонацію читця. Особливості читання лірики різних тематичних груп (громадянська, філософська, інтимна, пейзажна). Виконання ліро-епічних творів (думи, балади, поеми, байки).

Тема 12. Мистецтво виконання драматичного твору. Особливості драматичного твору і його виконання. Самостійна робота: з'ясування історію написання, ідейної спрямованості,

сценічного втілення вироблення власного погляду на п'єсу, проблеми, образи твору. Підготовка партитури окремих сцен. Читання однією особою, міра перевтілення читця. Зіставлення читацького та ігрового монологу. Читання за ролями. Проникнення в психологію персонажів, усвідомлення відкритих і прихованих мотивів їх вчинків, поведінки. Своєрідність спілкування. Роль перевтілення при виконанні монологу, діалогу, окремих сцен.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання:					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальні	самостійна робота
8-й семестр						
Модуль 1. Основи історії та теорії ораторського мистецтва						
Тема 1. До питання історії риторики. Розвиток ораторського мистецтва в Україні	8/8	2/0	2/0			4/8
Тема 2. Роди й види красномовства	7/8	2/0	2/0			3/8
Тема 3. Підготовка та виголошення промови	7/8	2/0	2/0			3/8
Тема 4. Виразальні засоби риторики	5/8	2/0	0/0			3/8
Тема 5. Культура ораторської діяльності	7/10	2/2	2/0			3/8
Тема 6. Форми спілкування людей у колективі: бесіда, дискусія, нарада, телефонна розмова	8/10	2/2	2/0			4/8
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль	42/52	12/4	10/0			20/48
Модуль 2. Виразне читання: основи теорії						
Тема 7. Виразне читання як мистецтво слова в педагогічному процесі. Техніка мовлення	11/9	2/2	2/0			7/7
Тема 8. Засоби логіко-емоційної виразності читання	5/5	2/0	0/0			3/5

Тема 9. Підготовка твору для читання та його аналіз	8/7	2/2	2/0			4/3
Тема 10. Особливості виконання прози	8/7	2/2	2/0			4/5
Тема 11. Виконання поезії	8/7	2/2	2/0			4/5
Тема 12. Мистецтво виконання драматичного твору.	8/5	2/0	2/0			4/5
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль						
	48/38	12/8	10/0			26/30
Разом за семестр						
	90/90	24/12	20/0			46/78

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Тема 1. До питання історії риторики. Розвиток ораторського мистецтва в Україні.	2	
2	Тема 2. Роди й види красномовства	2	
3	Тема 3. Підготовка та виголошення промови.	2	
4	Тема 4. Культура ораторської діяльності	2	
5	Тема 5. Форми спілкування людей у колективі: бесіда, дискусія, нарада, телефонна розмова.	2	
6	Тема 6. Виразне читання як мистецтво слова в педагогічному процесі. Техніка мовлення. Логіка мовлення.	2	
7.	Тема 7. Підготовка твору для читання та його аналіз.	2	
8	Тема 8. Особливості виконання прози	2	
9.	Тема 9. Виконання поезії	2	
10.	Тема 10. Мистецтво виконання драматичного твору.	2	
Разом		20	

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	До питання історії риторики. Розвиток ораторського мистецтва в Україні. Опрацювати розділи таких джерел: Онуфрієнко Г. Риторика. Навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2019. Куньч З. Гордиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів: Львівська політехніка, 2017; Абрамович С., Чікарьова М. Риторика: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2001; (або за іншими джерелами). Завдання. Доберіть п'ять висловів про красномовство та прокоментуйте їх. Підготуйте цікаві відомості про ораторів античного світу. Підготувати реферат «Феофан Прокопович як оратор». Скласти тези праці Ф. Прокоповича «Про похвалу	4	8
2	Роди і види красномовства. Опрацювати розділи таких джерел: Онуфрієнко Г. Риторика. Навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2019; Куньч З. Гордиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів: Львівська політехніка, 2017; Абрамович С., Чікарьова М. Риторика: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2001(або за іншими джерелами). Охарактеризувати види красномовства, підібрати та продемонструвати зразки текстів академічного, політичного, судового, церковного, суспільно-побутового	3	8
3	Підготовка та виголошення промови. Опрацювати розділи таких джерел: Куньч З. Гордиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів: Львівська політехніка, 2017; Абрамович С., Чікарьова М. Риторика: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2001(або за іншими джерелами). Завдання. Підготувати промову на актуальну тему (на вибір).	3	8

4	Виразальні засоби риторики. Опрацювати розділи таких джерел: Коваленко С. Сучасна риторика. Навчально-практичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2007; Куньч З. Гордиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів: Львівська політехніка, 2017; Абрамович С., Чікарьова М. Риторика: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2001(або за іншими джерелами). Завдання. Створіть текст на 1 сторінку, уживши тропи, риторичні фігури. Назвіть їх та поясніть роль у тексті.	3	8
5	Культура ораторської діяльності Завдання. Підготуйте відповіді на питання: культура ораторського мовлення; ситуація спілкування; спостереження за аудиторією; зовнішній вигляд і поведінка оратора: вихід до слухачів; погляд; жестикуляція; голос. Проілюструйте відповіді власними спостереженнями.	3	8
6	Форми спілкування людей у колективі: бесіда, дискусія, нарада, телефонна розмова. Завдання. Оберіть теми та підготуйте зразки проведення полеміки, суперечки, диспуту. Продемонструйте зразок розмови по телефону.	4	8
7	Виразне читання як мистецтво слова в педагогічному процесі. Техніка мовлення Опрацювати питання: дхання, голос, дикція за виданням: Олійник Г. Виразне читання. Посібник для вчителів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. Підібрати та виголосити в аудиторії п'ять скоромовок.	7	7
8	Засоби логіко-емоційної виразності читання 1. Опрацювати розділ у посібнику: Олійник Г. Виразне читання. Посібник для вчителів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. Завдання: Продемонструйте різні зміни інтонації (радість, захоплення, здивування, розчарування, схвильованість) на таких прикладах: Вийшли вранці ми. / Дивне місто проти сонця! / Всі взолочені віконця... / Ні, такої ще зими / Не стрічали ми. (П. Тичина); І діти, мов згаря горобців, знялися з місця і полопотіли вулицею. (М. Коцюбинський).	3	5
9.	Підготовка твору для читання та його аналіз Завдання: Оберіть текст твору з шкільної програми та здійсніть перший і другий етапи аналізу твору.	4	3

10.	Особливості виконання прози Завдання: Підготувати зразки прозового тексту для виразного читання.	4	5
11.	Виконання поезії Завдання: Підготувати для читання напам'ять зразки лірики та ліро-епічних творів.	4	5
12.	Мистецтво виконання драматичного твору Завдання: Підготувати для виразного читання зразки драматичних творів (монолог, діалог).	4	5
	Модульна контрольна робота	0	0
	Разом	46	78

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

(у разі потреби)

Технічні засоби: сайт електронного навчання УжНУ e-learn.uzhnu.edu.ua

Обладнання: ноутбук, медіапроектор.

Програмне забезпечення: Moodle, Google Meet, Google Calendar

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Основи риторики та виразне читання: методичний посібник до проведення практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) ОП «Українська мова і література. Зарубіжна література», ОП «Українська мова і література. Англійська мова і література» філологічного факультету УжНУ / Уклад. Барчан В.В. Ужгород, 2023.
2. Абрамович С., Чікарьова М. Риторика: Навчальний посібник. Львів: Світ, 2001.
3. Коваленко С. Сучасна риторика. Навчально-практичний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2007.
4. Куньч З. Гордиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів: Львівська політехніка, 2017.
5. Коваль Г.П., Захарчук З.О. Виразне читання в структурі уроку. Навч. пос. Тернопіль: Астон, 2013.
6. Мороз-Рекотова Л. Культура мовлення та виразне читання: навчальний посібник Бердянськ: Видавець Ткачук О. В., 2015.
7. Олійник Г. Виразне читання. Основи теорії. Посібник для вчителів. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011.
8. Олійник О. Риторика Навчальний посібник Київ: Кондор, 2009.
9. Онуфрієнко Г. Риторика. Навч. посібник. Київ: ЦУЛ, 2019.

Додаткова література:

1. Борг Дж. Мистецтво говорити. Таємниці ефективного спілкування / пер. з англ. Н. Лазаревич. Харків: Ранок, 2019.
2. Вайдишев В.М. Риторика: Екскурс в історію вчень і понять. Навч. посібник. Київ: Кондор, 2003.
3. Виразне читання. 10 клас. Хрестоматія / Авт.-упор. Л.М. Сипко. Тернопіль: Мандрівець, 2010.
4. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С.-Л. Гумецької. Харків: Віват, 2023.
5. Етика ділових відносин : навчальний посібник / [Лесько О. Й., Прищак М. Д., Залюбівська О. Б. та ін.]. Вінниця : ВНТУ, 2011. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Lesko_Oleksandr/Etyka_dilovykh_vidnosyn.pdf
6. Кавера Н. Практикум з риторики: навч. посібник. Київ: Кондор-Видавництво, 2014.
7. Карнегі Д. Як завойовувати друзів і впливати на людей. Харків: Промінь, 2014.
8. Коваль Г. П., Захарчук З. О. Практикум з виразного читання. Навчально-методичний посібник для студентів педінститутів, гуманітарних університетів, педагогічних коледжів спеціальності «Педагогіка і методика початкового навчання», вчителів та учнів початкових класів. Тернопіль: Астон, 2014.
9. Культура фахового мовлення: Навч. посіб. / уклад.: Н. Д. Бабич, К. Ф. Герман, А. А. Ковтун, та ін.; за заг. ред. Н. Д. Бабич. 4-те вид., уточн. і допов. Чернівці: Книги –ХХІ, 2014.
10. Олійник О. Сучасна ділова риторика. Київ: Кондор, 2018.
11. Мацько Л.І., Мацько О.М. Риторика: Навч. посібник. Київ: Вища школа, 2003.
12. Сарапулова Є. Основи майстерності володіння увагою слухача. *Дивослово*. 2002. №3. С. 22-24.
13. Сорока В. Методичні рекомендації до проведення практичних занять з курсу «Практикум з виразного читання». Херсон: Атлант, 2000.
14. Фаріон І. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей): монографія. Вид. 3-є, доп. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013.
15. Ходанич Л., Ходанич П. Мистецтво живого слова. Вправи з красномовства. Ужгород: Гражда, 2002.
16. Чулінда Л., Паримський І. Риторична майстерність. Посібник. Київ: Національна академія внутрішніх справ України, 2000.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Сайт УжНУ URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/>

Репозитарій УжНУ URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/>

Наукова бібліотека УжНУ URL: <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/#myCarousel>

Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського URL: <http://www.nbuv.gov.ua>